

SKENDER JASA

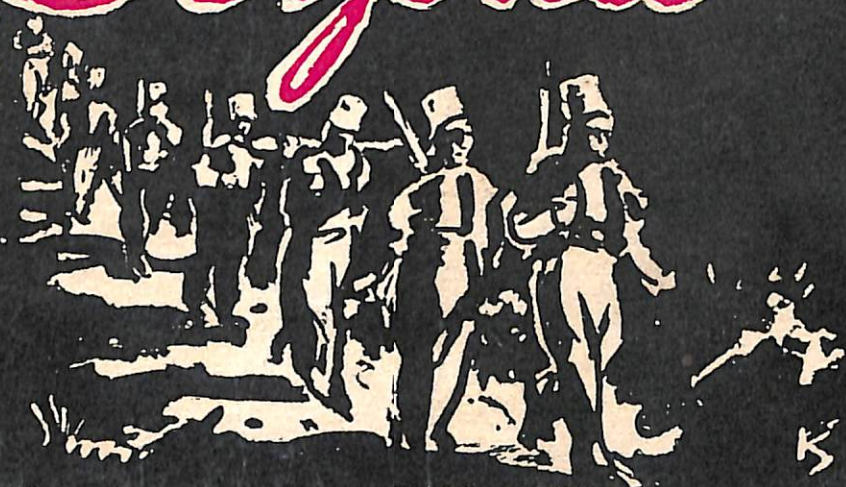
BIBLIOTEKA  
SHITETIT

814-31

734

*Brigjere të  
Erzënit*

ROMAN





Skënder Riza Jasa ka lindur në vitin 1927 në Tiranë. Pas mbarimit të shkollës fillore dhe të gjimnazit në vendlindjen e tij, kreu studimet në Fakultetin e Inzhinierisë.

Ka marrë pjesë aktive qysh në fillim në Lëvizjen Nacionalçlirimtare duke luftuar me armë në dorë në radhët e çetave partizane dhe në vitin 1943 u pranua anëtar i Partisë Komuniste Shqiptare.

Nga viti 1952 ka punuar si inzhinier në disa sektorë dhe ndërmarrje të ndryshme ekonomike të vendit tonë.

Ka botuar tregime të shumta mbi heronjtë dhe mbi ngjarje të Luftës Nacionalçlirimtare, romane, skenarë filmash dokumentarë, midis të cilëve romanin «Guerriljet», monografinë historiko-letrare «Cen Hysa» etj.

Është anëtar i Lidhjes së Shkrimtarëve e Artistëve të Shqipërisë.

SH-51  
734

SKËNDER JASA

# BRIGJEVE TË ERZENIT

Roman historik



SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

*...Kryengritja e fshatarëve të varfër të Shqipërisë së Mesme, e ashtuquajtur nga feudalët «Kryengritja rebele», nën udhëheqjen e Haxhi Qamilit, kundër Esat Pashë Toptanit dhe feudalëve të Tiranës, të Beratit dhe të Elbasanit, tregon ngritjen dhe forcën revolucionare të vegjëlisë fshatare, që me shekuj ka luftuar kundër shkelësve dhe feudalëve...*

ENVER HOXHA, Vepra, Vëll. IV, fq. 526

## DAULLJA ZURI TË GJËMONTE!

— Bjeri lodrës, po të them! Më fort, më fort! Ja kështu: dum-dum, ba-ba; dum-dum, ba-ba — sokëllinte Mali.

— Mos më merr më qafë! Obobo unë i shkreti! — i tha fshatarit kovaçi, që bënte edhe punën e lajmëtarit.

Lodraxhiu, një meso burrë i zi si arap, me ca duar të shkurtëra, të rreshkura nga dielli dhe plot kallo, i binte me shkop herë njërës faqe të daulles, që kishte filluar të çahej, herë tjetrës. Daullja, që varej deri në fund të këmbëve të zbathura, ishte lidhur pas qafës së kovaçit me një litar prej zhuku nyje-nyje. Lodraxhiu ngurroi t'i binte daulles në fillim, se ai e dinte shumë mirë se ku do ta nxirrte kjo punë. Urdhërin për t'i rënë lodrës, që ishte një kushtrim për të ngritur në këmbë fshatarët, kishte të drejtë ta jepte kryeplaku, krahinari, beu ose ndonjë njeri i shquar i qeverisë, por jo një djalosh i ri fshatar siç ishte Mal Xhoka, që s'e zinte askush në numër. Kovaçi e shikonte tani fare mirë se nuk kishte kurrsesi si t'i bënte bisht urdhërit që i jepnin dhe jo vetëm kaq, por e dinte se po të kundërshtonte sadopak do t'i kush-tonte shumë shtrenjtë.

Daullja zuri të gjëmonte dhe buçima e saj, një buçimë sa e tmerrshme aq dhe e madhërishtme, filloi të për-hapej brigjeve të Erzenit, grykave, përrenjve dhe fushave larg fshatit Pishtar.

— Eeee... Oooo... Aaaa... — bërtiste me zë të lartë

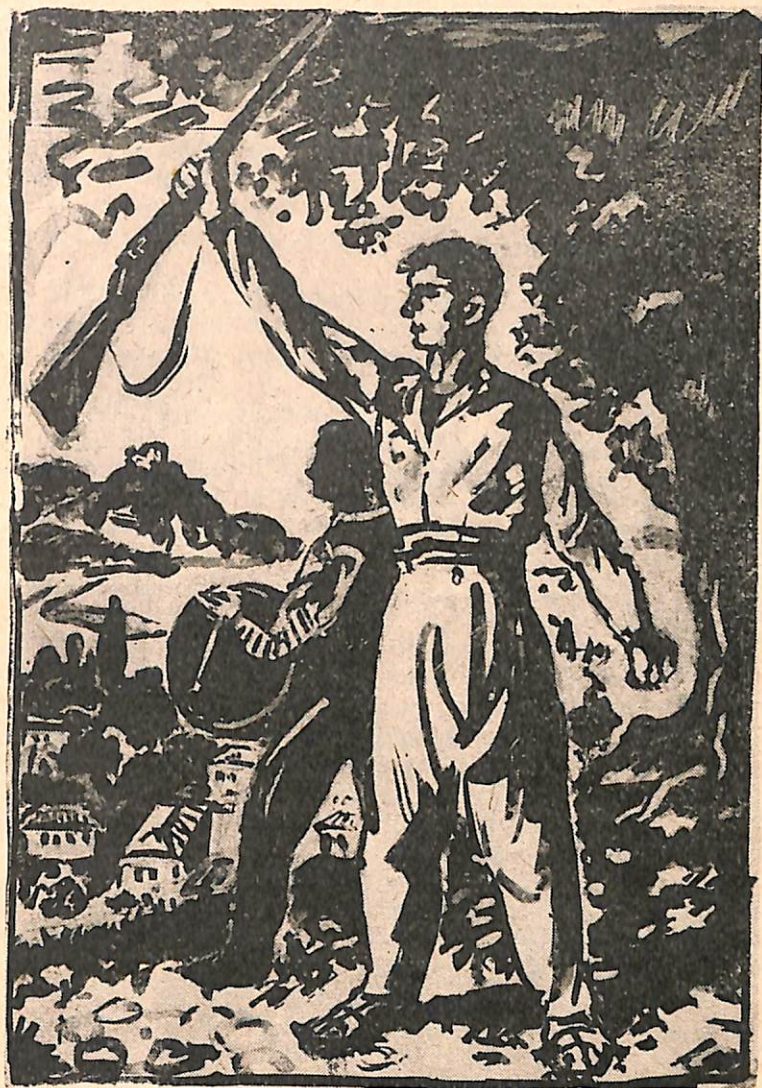
Mali duke mbajtur ison e rrapëllimës së daulles. Ai tundte në ajër pushkën e gjatë italiane me aq forcë, sa krahu i zhveshur me muskuj, si një degë e ngjeshur ulliri, dridhej e përdridhej dhe dukej sikur po hidhte vallen e shqipëve. Mali kish qëndruar në majë të kodrës, prej së cilës dukej fshati si në pëllëmbë të dorës. Djaloshi kishte një trup të gjatë, të lidhur e të zhdërvjellët dhe kur hidhej me ato këmbët e zbathura dukej tamam si një sorkadhe. Fytyra e tij vezake, me qime të buta si push, sapo ishte burrëruar. Mbi sup kishte hedhur një xhokë me thekë, belin ia shtrëngonte një brez i kuq pëlhure dhe mbi kokën e paqethur spikatte si një copë reje qeleshja e bardhë.

— Eee! Mblidhuni, burra! Mblidhuni, burra! Rrokni pushkët, rrëmbeni sopatat! Të gjithë në kuvend! — bërtiste Mali.

Lodraxhiu, që kishte një copë herë që i binte daulles, hapte e mbyllte gojën plot dhëmbë të bardhë dhe shfrynte nga lodhja si një gjyryk kovaçi. Ai e kishte harruar frikën e kryeplakut dhe si i dehur nga gjësimet e kryengritjeve që pati dëgjuar se kishin shpërthyer anembanë krahinës, fshante nga thellësia e shpirtit «Ah, ah...». Fytyra e rreshkur, e zezë sterrë, i ishte mbushur me bulëza djerse dhe nga balli kishin filluar të kullonin djersët, si ato pikat e ujit që rrjedhin prej çative pas shirave të mëdha.

Mali dhe xhaxhai i tij Ram Leka kishin lajmëruar vetë gojarisht, ose me anën e shokëve e të miqve, që disa ditë më parë, gjithë burrat e fshatit për kryengritjen që do të niste së shpejti edhe në fshatin e tyre. Fshatarët, sipas fjalës që kishin dhënë, duhej të linin pararendat, gratë e shtëpitë dhe të rroknin armët. Me të dëgjuar daullen me sinjalet e kushtrimit «dum-dum... ba-ba», të gjithë burrat e aftë për pushkë duhej të mblidheshin te sheshi i fshatit buzë lumit Erzen.

Me të vërtetë pak kohë pasi kishte gjëmuar daullja e kovaçit, te sheshi nën rrapin shekullor, nga zgavra e të cilit buronte një ujë i kulluar si kristal, filluan të ngjiteshin si mizë lisi fshatarët. Burrat e pjekur e të moshuar



kishin hipur mbi kuaaj, kurse më të rinjtë ecnin më këmbë me pushkët krahëqafë.

Të gjithë u mblodhën dhe filluan të uleshin këmbë-kryq pranë burimit.

— Na duhet të zgjedhim një komandant — thanë disa zëra njëherësh.

— Poshtë bejlerët! — tha njëri nga fshatarët.

— Nuk paguajmë më taksa, as të dhjeta!

— Në litar Esat Pasha!

— Duam tokë, ajo është jona!

— Poshtë princ Vidi!

Bërtisnin fshatarët të zemëruar e të revoltuar dhe secili, kur thoshte diçka, ngrinte pushkën lart dhe e tundte në ajër. Të gjithë kishin sjellë armatime. Aty kishte pushkë nga të gjitha markat e botës.

Fshatarët kishin sjellë me vete edhe ushqime. Ata ishin veshur dosido. Disa kishin mbathur opinga lope, ca të tjerë opinga llastiku; por kishte midis tyre edhe me çizme lëkure të vjetra e me këpucë me qafa ushtarake. Këta fshatarë të veshur si gjysmë ushtarakë kishin shërbyer dikur në ushtrinë turke. Lam Leka pesë vjetët e ushtrisë i kishte kryer në Stamboll, kurse xha Asllani kishte qenë ushtar deri në Tarabulluz, bile i kishte ratisur të luftonte me komitet e atij vendi, që ishin njerëz me lëkurë të zezë, me flokë kaçurrela dhe që ecnin aq shpejt sa ai vetëm hijen u kishte parë. Kishte nga ata fshatarë që sapo ishin kthyer nga lufta e Shkodrës. Më pleq të tregonin për luftërat e zhvilluara në Jemen. Shumica e kësaj turme fshatarësh që mbushnin sheshin ishin veshur me brekushe të zeza, kurse mbi krye u zbardhnin qeleshet e pastra si dëbora e maleve.

— Ç'është kjo zabullimë? Kush dha urdhër të bucasë daullja, e të mblidhet fshati? Ç'janë gjithë këto pushkë? Mos luajtët nga mentë? — pyeste fshatarët kryeplaku duke qëndruar mbi bregun e burimit që kishte krijuar një si pellg.

— Ç'do të thuash, more? — i tha një fshatar nga ata që ishin ulur këmbëkryq në radhën e parë.

— Këtu pyetem unë, — thirri i inatosur kryeplaku,



kur vuri re se askush nuk po e përfillte e nuk pranonte t'i përgjigjej.

— E kush të ka zgjedhur ty kryeplak, ty, more, që dashke të të pyesim, e të mos bëjmë gjë pa lejen tënde? — i tha Ram Leka. — Ty të ka vënë kryeplak Xhavit Beu, ai le të të dëgjojë e le të të pyesë!

— Për besë ai qenka budalla — u tha xha Asllani bashkëfshatarëve dhe qeshi me zë të lartë: «hi...hi...hi...»

Në turmë shpërtheu zemërimi, që arriti kulmin kur kryeplaku hundështypur hoqi pushkën nga krahu dhe ua drejtoi fshatarëve.

— Do t'i dërgoj lajm Xhavit Beut që bujqërit e tij kanë ngritur krye dhe mjerë ju të mjerët! Do t'ju ngordhë në dru — tha kryeplaku, të cilit i dridheshin duart nga inati e nga frika.

— Shporru që këtej, o kryeplak i zgjebosur! — i bërtiti Mali dhe brofi e u gjend përpara tij. Me një lëvizje të rrufeshme ai ia rrëmbeu pushkën nga duart.

— Ikë, ore qen bir qeni, se po të ngordh në hu! — i tha xha Asllani dhe shtoi: — Na e ke sjellë në majë të hundës, ore sahanlëpirës i bejlerëve!

— Hiqeni që këtej! — dha urdhër Ram Leka. — Nuk kemi nge të merremi me të.

— Ky qenka budallallepsur — tha njeri nga fshatarët, që i ishte afruar fare pranë kryeplakut. — S'paska marrë vesh se ç'ka ndodhur këtu!

Mali dhe disa të rinj iu turrën kryeplakut, e mbërthyen nga krahët e nga këmbët dhe, pasi e ngritën peshë, e hodhën në mes të pellgut të burimit. Pasi doli nga pellgu, i lagur e i bërë qull, duke u dridhur nga të ftohtët si qen i rrahur, ai filloi ta kuptonte se çfarë rreziku i kanosej. Fshatarët qeshnin me të madhe. Ata s'pyetën për kryeplakun dhe nuk e vunë më re largimin e tij nga sheshi i kuvendit.

Tanimë ishin mbledhur të gjithë burrat e Pishtarit të aftë për luftë. Kishte ardhur të paktën një luftëtar nga çdo shtëpi, kurse nga shtëpitë e mëdha dy dhe tre burra.

— Qetësi, o vëllezër! Qetësi, pra! — thirri Ram

Leka, që ishte ngritur në këmbë dhe po u drejtohej fshatarëve.

Turma ra në heshtje. Të gjithë prisnin me padurim se çfarë do të ndodhte e çfarë duhej bërë.

— Sot janë ngritur në këmbë fshatarët e të gjitha krahinave të Tiranës: të Kasharit, Pezës, Petrelës, Arbanës, Sharrës e Picarit, të krahinës së Shijakut, Peqinit, Kavajës e të tjerave.

— Thuajna se ç'duhet të bëjmë — tha një fshatar nga lagjja e epërme e Pishtarit.

— Të flakim tej një herë e përgjithmonë kularin që na kanë vënë në qafë bejlerët — tha Ram Leka.

— Duam tokë! — thirri Mali.

— Bejlerët nuk e lëshojnë tokën — shtoi xha Asllani.

— Atëhere nuk ka rrugë tjetër, ne do t'ua marrim me pushkë — u përgjegj Mal Xhoka. — Ne fshatarët kemi lindur e jemi rritur në këtë tokë, ne e punojmë atë. Ajo duhet të jetë jona.

— Bejlerët na kanë sjellë mbretin e huaj Vidin, — tha xha Asllani dhe shtoi me inat: — Esat Pashë Toptani e shokët e tij jo vetëm që nuk po pranojnë t'i japin tokën fshatarëve, por ata po i shtojnë për ditë çifligjet e tyre në kurriz të të varfërve.

— Poshtë Esat Pashë Toptani!

— Në litar Pashën!

— Jashtë Vidi nga Shqipëria!

— Mjaft dërdëllite, ore plak! — i tha njëri nga turma Ram Lekës. — I dimë të gjitha! Çorbë është bërë kjo punë. Përse harxhoni frymën të na mbushni mendjen se çfarë të këqias kanë bërë bejlerët!

— Të sulmojnë çifligjet e sarajet e bejlerëve, — tha Mal Xhoka.

— T'i djegim me zjarr sarajet e bejlerëve — briti xha Asllani.

— Të sulmojmë Durrësin! — tha Mali: — T'i vemë pushkën Vidit e ta hedhim në det.

— Të sulmojmë Tiranën! — tha Asllani.

— Përpara, o burrani!